

TINA LENGAR VEROVNIK

tina.verovnik@fdv.uni-lj.si

tina.lengar-verovnik@zrc-sazu.si

UL, Fakulteta za družbene vede

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8454-6160>

DOI: https://doi.org/10.3986/9789610504320_06

Nekaj misli o reformi pisanja večbesednih zemljepisnih imen

---

1 Uvod

Pravopisna komisija pri SAZU in ZRC SAZU je v vmesni različici prenovljenega poglavja o veliki in mali začetnici (gradivo je zgolj interno) pri pisanju večbesednih zemljepisnih imen predlagala spremembo pri zapisovanju naselbinskih imen, katerih sestavina je poimenovanje strnjene oblike poselitve, tj. *mesto*, *trg*, *vas*, *selo* (*sela*, *selce* ...), *naselje*. Izkušnje s terena (npr. table za označevanje krajev) in iz Jezikovne svetovalnice namreč kažejo, da uporabniki teh besed ne prepoznavajo v njihovem osnovnem pomenu (zlasti pri *trg* in *selo* njun primarni pomen ni več v ospredju), zato tudi ne razumejo argumentacije za trenutno veljavno pravilo. Da imajo velike težave pri usvajanju zapisovanja te skupine imen tudi učenci, pa potrjuje sicer hudomušno vprašanje srednješolskega učitelja, zastavljeno na eni od predstavitev predvidenih sprememb in novosti v pravopisni kodifikaciji, na račun česa bodo v prihodnje učitelji dajali negativne ocene, če te izjeme ne bo več.

2 Prednosti razširjene reforme

Predlagana reforma, ki gre še dlje in po kateri bi vse sestavine večbesednih zemljepisnih imen (razen slovničnih besed – po skrajni različici pa tudi te) pisali z veliko začetnico, je vredna premisleka iz vsaj dveh razlogov. Zagotovo rešuje problem tistih nenaselbinskih večbesednih imen, pri katerih se:

- (1) uporabniki ne zavedajo (več) občnoimenskosti neprvih sestavin (zato zapisi kot *Makekova Kočna*, *Bela Krajina*, *Betalov Spodmol*, *Hudičev Boršt* ipd., ki so v neskladju s trenutno pravopisno kodifikacijo);
- (2) občnoimenskosti sicer zavedajo, a celotno ime dojemajo kot naselbinsko zaradi laične interpretacije termina, češ da je *naselbinsko* vse, kar je *naseljeno* (zato zapisi kot *Črna Gora*, *Mestni Log* ipd.) – ta problem vsaj za dele naselij rešuje zgoraj omenjena vmesna različica prenovljenega poglavja Pravopisne komisije pri SAZU in ZRC SAZU, v kateri se predvideva razširitev kategorije naselbinskih imen tudi na naselja znotraj strnjjenih oblik poselitve (krajev, mest, vasi ...).

Na ta način bi se izognili tudi posebnosti, da kadar ob naselbinskem imenu v vlogi identifikacijskega določila nastopa nenaselbinsko ime, ki ga uvaja predlog, to ostane zapisano po pravilih za nenaselbinska imena (*Gradišče v Slovenskih goricah*, *Zavrh pod Šmarno goro*, *Lovrenc na Dravskem polju* > *Gradišče v Slovenskih Goricah*, *Zavrh pod Šmarno Goro*, *Lovrenc na Dravskem Polju*). Vendar je po drugi strani to mogoče reševati tudi z izjemo oziroma posebnostjo (kot je bilo doslej).

3 Možne pasti reforme

Če pustimo ob strani upravičeno domnevo, da se bo uporabnikom velika začetnica v imenih tipa *Jadransko Morje*, *Blejsko Jezero*, *Ljubljanska Kotlina* ipd. zaradi razpoznavne občnoimenskosti druge sestavine bržkone upirala vsaj toliko, kot se jim zdaj mala začetnica v primerih pri točkah (1) in (2) zgoraj, prinaša morebitna reforma s seboj še eno veliko težavo. To je zapis prvotno stvarnih večbesednih poimenovanj in imen v (zdaj) nenaselbinskih večbesednih imenih, npr. *Ulica borcev za severno mejo*, *Cesta dveh cesarjev*, *Cesta slovenskih kmečkih uporov*, *Trg komandanta Staneta*, *Ulica Pohorskega bataljona*, *Trg Osvobodilne fronte*.

Menim, da bi vztrajanje pri zapisu vseh sestavin takega zemljepisnega imena z veliko začetnico vneslo v zapisovalno prakso stvarnih zvez (tako občno- kot lastnoimenskih) veliko zmedo: *Osvobodilna fronta* proti *Osvobodilna Fronta*; *slovenski kmečki upori* proti *Slovenski Kmečki Upori* ipd.

4 Premislek o terminologiji

Kot je bilo že omenjeno zgoraj, težave v pisni rabi zagotovo izhajajo tudi iz terminološke neposrečenosti kategorij »naselbinska« in »nenaselbinska« večbesedna zemljepisna imena. Pri prvem izrazu – sodeč po korpusnem gradivu – tudi izven te zveze obstaja zavedanje o pomenu 'nanašajoč se na naselbino' ali 'nanašajoč se na naselje', kar sta pomena, evidentirana v SSKJ2. Vendar pa izkušnje v pedagoški in lektorski praksi kažejo, da mnogi pod »naselbinsko« pojmujejo vsa naselja (torej tudi mestna, vaška ipd.), neredki pa celo vse, kar je naseljeno (torej tudi ali vsaj še države). Kategorija »nenaselbinskih« imen pa je po drugi strani preveč raznorodna, da bi si jo uporabnik lahko osmisлил kot »kar ni naselbinsko«, saj če vanjo intuitivno še lahko prišteva hribe, gore, morja, jezera ipd., jo je veliko težje osmisлити za podvodne reliefe ali ozvezdja.

5 Predlog rešitve

Možna rešitev vseh zgoraj nanizanih dilem bi bila pravopisna obravnava po kategorijah, ki so bližje uporabnikovemu izkustvu. Namesto dveh (naselbinska in nenaselbinska imena) bi tako sicer dobili več skupin, vendar bi bile tudi izjeme na ta način bolj obvladljive. Pri imenih naselij (tako »naselbin« kot njihovih delov) bi veljalo eno pravilo: pisanje vseh sestavin z veliko začetnico, razen predlogov in posameznih sestavin identifikacijskih določil – *Novo Mesto*, *Mestni Log*; pri ulicah, trgih, parkih ipd. bi veljalo drugo pravilo, tj. enako kot do sedaj – *Ulica Janeza Pavla II.*, *Trg mladinskih delovnih brigad*. Pri imenih površinskih geografskih danosti (hribi, gore, gozdovi, doline, kotline ...) bi prav tako veljalo dosedanje pravilo za nenaselbinska večbesedna zemljepisna imena – izjemo pa bi lahko predstavljale neprve prvine, ki so rabljene v prenesenem pomenu (*Kamniški Dedec*) ali pri katerih povprečnemu sodobnemu uporabniku pomen teh prvin ni več razviden (*Betalov Spodmol*). Podobno bi nato oblikovali še druge skupine zemljepisnih imen, npr. vodna imena, imena nebesnih teles in pojavov ipd.